

ศึกษาและปฏิบัติธรรม

ครั้งที่ ๕๐ นิพพาน ตอนที่ ๖

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

อ.สุภีร์ ทุมทอง

นิพพาน

๑. ชื่อของนิพพาน
๒. สภาวะนิพพาน
๓. ประเภทของนิพพาน
๔. เทคนิควิธีเพื่อเข้าถึงนิพพาน

๔.๑ ทำให้มากซึ่งโพธิปักขิยธรรม

เสยฺยถาปี ภิกฺขเว คงฺคา นที ปาจันนินฺนา ปาจันโปกฺขา ปาจันปพฺภารา,
เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ
มคฺคํ พหุสฺสโรนฺโต **นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปโณ นิพฺพานปพฺภารो.**

.. อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาเวติ **วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ**

นิโรธนิสฺสิตํ โวสุสคฺคปริณามิ ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ ภาเวติ

วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ **นิโรธนิสฺสิตํ โวสุสคฺคปริณามิ.**

ตํ.ม. ๑๕/๕๑ ปฐมปาจันนินนสูตร

๔.๑ ทำให้มากซึ่งโพธิปักขิยธรรม

เอวเมว โข ภิกขเว ภิกขุ อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวนุโต อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ
มคฺคํ พหุสฺสโรนุโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปโณ นิพฺพานปพฺภาโร.

อิธ ภิกขเว ภิกขุ สมฺมาทิฏฺฐี ภาเวติ **ราควินยปริโยสานํ**

โทสวินยปริโยสานํ โมหวินยปริโยสานํ ๆเปฯ สมฺมาสมาธิ ภาเวติ

ราควินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ โมหวินยปริโยสานํ.

ส.ม. ๑๕/๑๐๓

๔.๑ ทำให้มากซึ่งโพธิปักขิยธรรม

เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวนุโต อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ
มคฺคํ พหุสฺสโรนุโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปโณ นิพฺพานปพฺภาโร.

อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐี ภาเวติ **อมโตคธํ** **อมตปรายณํ**

อมตปริโยสานํ ๆเปฯ สมฺมาสมาธิ ภาเวติ

อมโตคธํ อมตปรายณํ อมตปริโยสานํ.

ถึ.ม. ๑๕/๑๑๕

๔.๑ ทำให้มากซึ่งโพธิปักขิยธรรม

เสยฺยถาปี ภิกฺขเว คจฺจนา นที ปาจฺฉินฺนินฺนา ปาจฺฉิน โปณา ปาจฺฉินปพฺพถาราทา,
เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปญฺจินฺนุทฺริยานิ ภาเวนฺโต ปญฺจินฺนุทฺริยานิ
พหุสฺสึกโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปโณ นิพฺพานปพฺพถาโร.
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธินฺนุทฺริยํ ภาเวติ **วิเวกนิสฺสิตํ วิจารณ์ิสฺสิตํ**
นิโรธนิสฺสิตํ โวสุสคฺคปริณามิ. วิริยิณฺนุทฺริยํ ๆเปฯ สติณฺนุทฺริยํ ๆเปฯ
สมาธิณฺนุทฺริยํ ๆเปฯ ปญฺญินฺนุทฺริยํ ภาเวติ **วิเวกนิสฺสิตํ วิจารณ์ิสฺสิตํ**
นิโรธนิสฺสิตํ โวสุสคฺคปริณามิ.

สํ.ม. ๑๕/๕๔๑

๔.๑ ทำให้มากซึ่งโพธิปักขิยธรรม

สีเล ปติฏฺฐา โตะ ภิกขุ อินฺทฺริเยสุ จ สํวฺโต
โกชนมฺหิ จ มตฺตณฺณ ชาคฺริยํ อนุยฺยชติ.
เอวํ วิหฺรมาตาปี อโหฺรตฺตมตฺนฺทีโต
ภาวยํ กุสลํ ฌมฺมํ โยคกฺเขมสฺส ปตฺตติยา.
อปฺปมาทรโต ภิกขุ ปมาเท ภยทสฺสี วา
อภพฺโพ ปฺริหานาย นิพฺพานสฺเสว สนฺติเก.
อํ.จตุกก. ๒๑/๓๓ อปฺริหานิยสุตฺร

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

กตมา จ สภา ภิกขเว **นิพพานสปปายา ปฏิปทา.** อีธ ภิกขเว ภิกขุ
จกขุ ▪ อนิจจนฺติ ปสฺสตี, รูปา อนิจฺจาตี ปสฺสตี,
จกขุวิญญาณํ อนิจฺจนฺติ ปสฺสตี, จกขุสมฺผลฺโส อนิจฺโงตี ปสฺสตี,
ยมฺปีทํ จกขุสมฺผลฺสฺสฺสจฺจยา อุปฺปชฺชตี เวทฺยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมฺสุขํ วา,
ตมฺปิ อนิจฺจนฺติ ปสฺสตี ... มโน อนิจฺโงตี ปสฺสตี, ฐมฺมา อนิจฺจาตี ปสฺสตี,
มโนวิญญาณํ อนิจฺจนฺติ ปสฺสตี, มโนสมฺผลฺโส อนิจฺโงตี ปสฺสตี,
ยมฺปีทํ มโนสมฺผลฺสฺสฺสจฺจยา อุปฺปชฺชตี เวทฺยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมฺสุขํ วา,
ตมฺปิ อนิจฺจนฺติ ปสฺสตี. อโย โข สภา ภิกขเว นิพพานสปปายา ปฏิปทา.

สํ.สพ. ๑๘/๑๔๓ ปฐมนิพพานสปปายปฏิปทาสูตร

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

โสต วัต วิกฺขเว วิกฺขุ กณฺจิ สงฺขารํ นิจฺจโต สมฺนุปลสฺสนุโต
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมฺนุณาคโต ภวิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ,
อนุโลมิกาย ขนฺติยา อสมฺนุณาคโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกฺกมิสฺสตีติ
เนตํ ฐานํ วิชฺชติ,
สมฺมตฺตนิยามํ อโนกฺกมฺมาโน โสตาปตฺติผลํ วา สกทาคามิผลํ วา
อนากามิผลํ วา อรหตฺตผลํ วา สจฺฉิกิริสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ.
ช.ป. ๓๑/๓๖ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

โส วต ภิกขเว ภิกขุ สพุพสงฺขारे อนิจฺจโต สมนุปลสฺสนโต
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนุํนาคโต ภวิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ,
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนุํนาคโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกุํมิสฺสตีติ
ฐานเมตํ วิชฺชติ,
สมฺมตฺตนิยามํ โอกุํมมาโน โสตาปตฺตผลํ วา สกทาคามิผลํ วา
อนาคามิผลํ วา อรหตฺตผลํ วา สจฺฉิกิริสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ.
ช.ป. ๓๑/๓๖ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

โสต วต ภิกขเว ภิกขุ นิพพานํ ทุกขโต สมนุสฺสฺสนุโต
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนฺนาคโต ภวิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ,
อนุโลมิกาย ขนฺติยา อสมนฺนาคโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกฺกมิสฺสตีติ
เนตํ ฐานํ วิชฺชติ,
สมฺมตฺตนิยามํ อโนกฺกมฺมาโน โสตฺยาปตฺตติผลํ वा สกทาคามิผลํ वा
อนาคามิผลํ वा อรหตฺตผลํ वा สจฺฉนิกริสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ.
ขุ.ป. ๓๑/๓๖ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

โสต วัต ภิกขเว ภิกขุ **นิพพานํ สุขโต** สมนุปลสฺสนุโต
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนุํนาคโต ภวิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ,
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนุํนาคโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกฺกมิสฺสตีติ
ฐานเมตํ วิชฺชติ,
สมฺมตฺตนิยามํ โอกฺกมฺมาโน โสตาปตฺติผลํ วา สกทาคามิผลํ วา
อนาคามิผลํ วา อรหตฺตผลํ วา สจฺฉิกิริสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ.
ขุ.ป. ๓๑/๓๖ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

[๓๗] จตุตารีสาย อากาเรหิ อนุโลมิกัม ขนฺตี ปฏฺฐิตภฺติ,
จตุตารีสาย อากาเรหิ สมฺมตฺตนิยามํ โอกุภฺมตี. **ปญฺจกฺขนฺธ**

(๑) อนิจฺจโต (๒) ทุกฺขโต (๓) โรคฺโต (๔) คณฺฑโต (๕) สลฺลโต
(๖) อฆฺโต (๗) อาพาธโต (๘) ปรโต (๙) ปโลภโต (๑๐) อีตีโต
(๑๑) อุปทุทวโต (๑๒) ภยโต (๑๓) อุปสคฺคโต (๑๔) จลโต
(๑๕) ปภงฺคโต (๑๖) อทุชฺชวโต (๑๗) อตาณโต (๑๘) อเลณโต
(๑๙) อสรณโต (๒๐) วิตฺตโต (๒๑) ตฺถุจฺจนโต (๒๒) สฺสฺสฺสฺสโต

ช.ป. ๓๑/๓๖ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

- (๒๓) อนตฺตโต (๒๔) อาทีนวโต (๒๕) วิปริณามธมฺมโต
(๒๖) อสารถโต (๒๗) อหฺมุลโต (๒๘) วรฺกโต (๒๙) วิภวโต
(๓๐) สาสวโต (๓๑) สงฺขตโต (๓๒) มารามิสฺโต (๓๓) ชาตฺธิธมฺมโต
(๓๔) ชรารธมฺมโต (๓๕) พฺยาธิธมฺมโต (๓๖) มรณธมฺมโต
(๓๗) โสภกธมฺมโต (๓๘) ปรีเทวธมฺมโต (๓๙) อุปายาสธมฺมโต
(๔๐) สงฺกิลเลสิกธมฺมโต

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

(๑) **ปลงกฺขนฺธ** **อนิจฺโต** ปสฺสนฺโต อนุโลมิกํ ขนฺตี ปฏฺฐิตฺติ,
ปลงฺขนฺํ ขนฺธานํ นิโรธ “**นิจฺจํ** **นิพฺพานนฺ**”ติ ปสฺสนฺโต
สมฺมตฺตนิยามํ โอกฺกมฺติ.

(๒) **ปลงกฺขนฺธ** **ทุกฺขโต** ปสฺสนฺโต อนุโลมิกํ ขนฺตี ปฏฺฐิตฺติ,
ปลงฺขนฺํ ขนฺธานํ นิโรธ “**สุขํ** **นิพฺพานนฺ**”ติ ปสฺสนฺโต ..

(๓) โรคฺโต, อารุคฺยํ นิพฺพานํ.

(๔) คณฺฑโต, นิคณฺฑโต นิพฺพานํ.

(๕) สลฺลโต, นิสลฺลํ นิพฺพานํ.

ช.ป. ๓๑/๓๘ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

- (๖) อัมโต, อนโฆ นิพพาน์.
- (๗) อาพาธโต, อนาพาโธ นิพพาน์.
- (๘) ปรโต, อปรปฺปจฺจยํ นิพพาน์.
- (๙) ปโลกโต, อปโลกธมฺโม นิพพาน์
- (๑๐) อีตีโต, อนีติกํ นิพพาน์.
- (๑๑) อูปทฺทวโต, อนูปทฺทวํ นิพพาน์
- (๑๒) ภยโต, อภยํ นิพพาน์.
- (๑๓) อุปสคฺคโต, อนุปสคฺคํ นิพพาน์.
- (๑๔) จลโต, อจลํ นิพพาน์.

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

- (๑๕) ปภงฺกุตฺโต, อปฺปภงฺกุนิพฺพานํ.
- (๑๖) อทฺฐวฺโต, ฐวํ นิพฺพานํ.
- (๑๗) อตฺถนฺโต, ตถนํ นิพฺพานํ.
- (๑๘) อเลณฺโต, เลณํ นิพฺพานํ.
- (๑๙) อสรณฺโต, สรณํ นิพฺพานํ.
- (๒๐) วิตฺตฺโต, วิตฺตํ นิพฺพานํ.
- (๒๑) ตฺถจฺจนฺโต, ตฺถจฺจนํ นิพฺพานํ.
- (๒๒) สฺสณฺณฺโต, ปรมํ สฺสณฺณํ นิพฺพานํ.
- (๒๓) อนตฺตฺโต, ปรมณฺณํ นิพฺพานํ.

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

(๒๔) อาทีนวโต, อนาทีนวํ นิพพานํ.

(๒๕) วิปริณามธมฺมโต, อวิปริณามธมฺมํ นิพพานํ.

(๒๖) อสารถโต, สारํ นิพพานํ.

(๒๗) อมมุตโต, อนมมุตํ นิพพานํ.

(๒๘) วรกโต, อวรกํ นิพพานํ.

(๒๙) วิภวโต, อวิภวํ นิพพานํ.

(๓๐) สาสวโต, อนาสวํ นิพพานํ.

(๓๑) สงฺขตโต, อสงฺขตํ นิพพานํ.

(๓๒) มารามิสโต, นีรามิสํ นิพพานํ.

(๓๓) ชาตฺธิธมฺมโต, อชาตํ นิพพานํ.

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

(๓๔) ชราวมุมนโต, อชรั นิพพานั.

(๓๕) พุยาธิมมุมนโต, อพุยาธิมมุมนิพพานั.

(๓๖) มรณมมุมนโต, อมตํ นิพพานั.

(๓๗) โสกมมุมนโต, อโสกํ นิพพานั.

(๓๘) ปริเทวมมุมนโต, อปริเทवं นิพพานั.

(๓๙) อุปายาสมมุมนโต, อนุปายาสํ นิพพานั.

(๔๐) **ปญจกฺขนฺธ** **สงฺกิลสิกมฺมโต** ปสฺสนฺโต อนฺุโลมิกํ ขนฺตี
ปฏฺิลภตฺติ, ปญจขนฺนํ ขนฺธานํ นิโรโร “**อสงฺกิลิฏฺฐํ** **นิพพานนุ**”ตฺติ
ปสฺสนฺโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกกมตฺติ.

สวัสดีครับ

